

Loviisan varhaiskasvatuksen ohje katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa

Ohjeen tarkoituksena on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen varhaiskasvatuksessa, edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta sekä varmistaa, että varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on uskonnollisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatuksen henkilökunta vastaa katsomuskasvatuksen toteuttamisesta, juhlien sekä uskonnollisten tilaisuuksien ja niille vaihtoehdoisen toiminnan järjestämisestä ohjeen edellyttämällä tavalla.

Tämä ohje koskee kaikkea varhaiskasvatuslaissa säädettyä toimintaa eli päiväkoteja, perhepäivähoitoa sekä avointa varhaiskasvatusta.

1. Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksessa

Loviisan varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatukseen sisältyy katsomuskasvatusta, jossa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Sitouttamattomuus tarkoittaa, että katsomuksia tarkastellaan tasaveroisina arvottamatta niitä. Lasta ei saa ohjata mihinkään katsomukseen eikä häneen saa katsomuksellisesti vaikuttaa.

Katsomuskasvatus on varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuna ”Minä ja meidän yhteisömme” -oppimisen alueeseen. Katsomuskasvatus on yleissivistävää ja sitä toteutetaan osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa ja heidän kanssaan pohditaan askarruttavia elämänskysymyksiä.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö vastaa katsomuskasvatuksesta ja sen käytännön toteutuksesta. Henkilöstön tulee toimia ammatillisesti katsomuksellisesti moninaisessa ympäristössä omasta katsomuksestaan riippumatta. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatukseen ei kuulu minkään uskonnon tai katsomuksen opetusta.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa seurakunta mainitaan esimerkkinä alueellisesta ja paikallisesta yhteistyötahosta. Myös muiden uskonnollisten yhteisöjen kanssa voidaan tehdä yhteistyötä. Yhteistyö tapahtuu varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyössä tulee aina huomioida lapsen etu ja toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua.

2. Perinteiset juhlat varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa voidaan viettää perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Varhaiskasvatuksen henkilökunta päättää juhlista ja niiden sisällöstä. Varhaiskasvatuksessa juhlat ovat osa varhaiskasvatussuunnitelman mukaista pedagogista toimintaa ja niiden suunnittelu lähtee lapsiryhmästä ja sen tarpeista.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Nämä tavoitteet tulee olla lähtökohtana myös juhlaperinteiden vaalimisessa ja kehittämisessä.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavien lasten yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus tutustua varhaiskasvatuksen juhlissa suomalaiseen kulttuuriin. Myös lapsiryhmän kulttuurinen moninaisuus otetaan huomioon juhlien suunnittelussa. Tässä voidaan tehdä yhteistyötä huoltajien sekä eri kieli ja kulttuuriryhmien kanssa.

Henkilökunta tiedottaa riittävän ajoissa tiedon juhlista ja muista tilaisuuksista, jotka sisältävät uskontoon viittaavia elementtejä tai uskonnon harjoittamista. Tarvittaessa huoltajien kanssa voidaan sopia lasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä esimerkiksi silloin, jos huoltaja ei halua lapsen osallistuvan kaikkeen juhlaan kuuluvaan ohjelmaan. Järjestelyt, kuten lapsen poistuminen juhlatilasta osaksi aikaa, tulee toteuttaa hienotunteisesti ja mahdollisimman vähän huomiota herättävästi. Järjestelyistä sovittaessa tulee ottaa huomioon lapsen turvallisuus.

3. Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset

Varhaiskasvatuksen henkilökunta päättää, järjestetäänkö varhaiskasvatuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia.

Uskonnolliset tilaisuudet ovat uskonnon harjoittamista. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä. Näin ollen myöskään tiettyyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia ei voida velvoittaa osallistumaan asianomaisen uskonnollisen yhdyskunnan järjestämiin uskonnollisiin tilaisuuksiin.

Uskonnollisten tilaisuuksien aikana on järjestettävä vaihtoehtoista ja mielekästä toimintaa. Vaihtoehtoisen toiminnan tulee olla, uskonnollista sisältöä lukuun ottamatta, luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista kuin siinä tilaisuudessa, jonka tilalla muuta toimintaa järjestetään. Varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia myös siitä, ettei uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä aiheudu lapselle leimautumista tai muita haitallisia seuraamuksia. Olennaista on, että lapsen huoltajalle jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko lapsi uskonnollista ainesta sisältäviin tilaisuuksiin.

Uskonnolliset tilaisuudet tulee järjestää erillään muusta toiminnasta. Henkilökunnan tulee huolehtia, että vapaus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen toteutuu myös käytännössä, esimerkiksi siten, että vaihtoehtoiset tilaisuudet järjestetään fyysisesti erillään. Erityisesti varhaiskasvatuksen toiminta-ajan sisälle sijoittuvia uskonnollisia tilaisuuksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa harkittaessa. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on vastuu kaikkien eri toimintoihin osallistuvien lasten turvallisuudesta.

4. Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kunnioittaen. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on huolehdittava siitä, että tieto uskonnollisista tilaisuuksista sekä niille vaihtoehtoisesta toiminnasta saavuttaa huoltajat riittävän ajoissa.

Lapsen huoltaja ilmoittaa, osallistuuko lapsi uskonnollisiin tilaisuuksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Ilmoitus tehdään tapauskohtaisesti. Henkilökunta huolehtii siitä, että lapsen osallistuminen uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen taikka niille vaihtoehtoiseen toimintaan toteutuu huoltajan ilmoituksen mukaisena.

- Kieli-, kulttuuri ja katsomustietoinen varhaiskasvatus (Vantaa)
<https://www.youtube.com/watch?v=9ZqNk-4Df2Y>
- Vasu ja työntekijät <https://www.youtube.com/watch?v=SmUMxKxdCQQ>
- Lattiakuvat – katsomuskasvatusta lapsiryhmissä, esittely
<https://www.youtube.com/watch?v=orYhDONAKuY>
- ad-astra.fi